

IV Congrés Ibèric de Gestió i Planificació de l'Aigua

EL SECTOR TURÍSTIC: L'AIGUA I EL MEDI AMBIENT.

Ponent: Manuel Suarez Novoa

Barcelona, març de 2005.

Segurament és cert que el turisme és la indústria més important del nostre país. I si això és cert, és d'esperar que un país que pren cura dels seus interessos es preocupi per la seva indústria principal, oferint unes condicions propícies per a que es pugui desenvolupar adequadament.

En el Congrés, aquest punt va quedar perfectament clar, i així fou remarcat per un ponent a instància dels autors del present article en un moment de la seva intervenció que va donar lloc a interpretacions equívokes.

El turisme, com qualsevol tipus d'indústria, té les seves peculiaritats. La més important, potser, és aconseguir atraure al turista (client), que es senti satisfet i que estigui disposat a pagar els costos que necessita la indústria per al seu funcionament.

No entrarem en aquest article a analitzar cada un dels aspectes d'aquest complex sector, sinó que ens limitarem a unes breus reflexions sobre les seves relacions amb el medi ambient en general i amb l'aigua en particular.

El turista, en general, cerca gaudir de paisatges bells, platges i rius nets, bones olors, etc. Creiem que el turista busca un medi ambient en condicions, ben cuidat. És lògic, aleshores, que els empresaris del sector turístic reclamin decididament un bon medi ambient, encara que sigui per l'egoístic interès econòmic de que el seu negoci funcioni.

Aquesta premissa tan senzilla, de "*pero grullo*", no convé oblidar-la i ens permet pressuposar "*a priori*" que uns dels majors defensors del medi ambient són, o haurien de ser, els responsables del sector turístic. A vegades això se'ns oblida a tots, fins i tot als responsables del sector, especialment quan arriba el moment de pagar la factura que acostuma a acompanyar a un determinat nivell de medi ambient. Malgrat tot, creiem que es pot donar com un fet que el medi ambient té en el sector turístic un gran aliat, amb el que poden i han de contar les Administracions, acceptant que unir esforços sempre és positiu.

Hi ha que reconèixer també que els interessos econòmics en moltes ocasions provoquen una certa miopia i es busquen beneficis a curt termini, a costa de qualsevol cosa, ja sigui el medi ambient, el benestar de les persones, l'urbanisme o el que sigui. Per a corregir aquestes desviacions i col·locar les coses al seu lloc estan les Administracions.

El turisme en el nostre país ha evolucionat seguint les pautes clàssiques que acostuma a seguir en totes les parts.

Espanya fa anys era un país pobre, en el context europeu, que exportava mà d'obra, no tenia infraestructures, l'agricultura era una de les principals fonts de riquesa i disposava d'un bon clima, paisatges bonics, preus baixos i altres atributs que el feien atractiu al turisme.

Aprofitant aquestes condicions es va posar en marxa la indústria turística oferint inicialment preus baixos i, també, serveis de baixa qualitat, el mateix que fa avui en dia qualsevol país pobre que inicia el seu desenvolupament turístic. El turisme que es rep, lògicament, és un de baix poder adquisitiu i que aporta uns ingressos "*per càpita*" molt baixos, aconseguint rendiments a base de la massificació.

Aquesta primera fase es beneficia del medi ambient, l'explota, però no el conserva, ja que els ingressos són baixos. Podríem dir que el país fa servir i gasta el recurs "medi ambient" per a obtenir ingressos i desenvolupar-se, de la mateixa manera que altres països utilitzen altres recursos de que disposen, com ara el petroli.

El desenvolupament econòmic i social del nostre país s'ha traduït també en un desenvolupament similar d'una bona part del sector turístic i l'evidència de que ha de millorar molt per a seguir essent el motor de l'economia espanyola o una part substancial.

Es percep una unanimitat en la necessitat d'atraure a un usuari de serveis turístics de més poder adquisitiu en tots els subsectors que componen el turisme, que pugui pagar preus més elevats, deixi majors beneficis i permeti fer front als costos creixents d'un país que ha deixat de ser pobre. Per aconseguir-ho està molt clar que cal oferir allò que satisfà i busca aquest tipus de turisme: allotjaments de qualitat, atraccions, restaurants, activitats diverses, cultura,... i medi ambient.

Com ja s'ha indicat, no hi ha dubte de que el sector del turisme és un ferm defensor d'un bon medi ambient i únicament apareixen els dubtes quan es tenen en compte els costos. Això tampoc és molt nou ja que cap ciutadà qüestiona un millor medi ambient. El qüestiona en el moment en que es decideix la despesa del pressupost públic i s'ha d'escollir entre moltes necessitats de millora: comunicacions, defensa, educació,..., i medi ambient. I cal observar que totes aquestes millores també influeixen en el sector turístic.

La millora i protecció del medi ambient s'ha convertit en els últims anys en un objectiu compartit per amplis sectors de la societat, usuaris-clients del sector turisme. Aquest fet ha donat un nou impuls a les accions que ha posat en marxa el sector, sumant-se a aquesta moderna tendència i mostrant els avanços, programes i objectius que s'han imposat. En aquesta línia d'actuació s'emmarca l'important esforç dedicat als sistemes de gestió mediambiental que s'han certificat, ja sigui pel sistema EMAS o la ISO 14.001.

La implantació d'aquests sistemes de gestió, o la incorporació dels paràmetres mediambientals a la gestió de les empreses ha tingut una important repercussió en molts dels aspectes claus del medi ambient, com la recollida selectiva dels residus, el bon ús de l'energia, la minimització del consum d'aigua, la depuració i reutilització d'aigües, la minimització de la producció de residus sòlids i moltes d'altres que seria excessiu enumerar.

S'ha de fer notar també que moltes de les actuacions que s'han realitzat han estat impulsades per les Administracions, unes com a conseqüència de campanyes informatives i incentiu, i altres pel creixent cost d'alguns elements, com és el cas de

l'aigua que ha estat subjecta a creixents tributs que incentiven un bon ús al temps que permeten finançar les costoses infraestructures necessàries per a una bona gestió.

El sector turístic necessita disposar, a l'igual que altres sectors d'activitat econòmica i els propis habitants del país, d'aigua en quantitat i qualitat suficient i al mínim preu (cost) possible, principi bàsic i implícit en tota bona gestió. No fa falta indicar que en els costos de les diferents solucions s'han d'incloure els costos medi ambientals.

En l'atribució de l'aigua necessària per als usos turístics, acte que sens dubte correspon a l'Administració pública, s'observen actituds molt poc comprensibles si s'analitzen amb objectivitat.

La paradoxa dels camps de golf.

En la taula rodona que es va desenvolupar durant el IV Congrés celebrat a Tortosa es va sotmetre a la consideració dels assistents la paradoxa a la que es sotmeten els camps de golf i que s'exposa de forma succinta en el present article amb l'esperança de que ajudi a la reflexió.

Situació prèvia, figurada.

En un terreny agrícola de regadiu es produeix un cert cultiu (patates, es concretà a la taula rodona). Aquest cultiu exigeix una aportació d'aigua de l'ordre de 10.000 metres cúbics per hectàrea i any.

El rendiment econòmic d'aquest tipus d'activitat, segons es diu, és molt baix. L'activitat es sosté gràcies a les subvencions que es destinen a l'agricultura.

Proporciona una ocupació laboral molt baixa i amb salaris baixos.

Sense entrar a valorar el consum d'aigua l'agricultura aporta un risc potencial per al medi ambient (moderat en general) degut als usos de certs productes com els fertilitzants, pesticides, plaguicides i altres que, fet servir en quantitats inadequades poden ser causants d'un cert grau de contaminació.

L'acceptació social d'aquest fet és molt alta i quasi ningú qüestiona aquesta situació. Els redactors del present treball tampoc la van a qüestionar.

La millora del sector turístic.

Ja s'ha argumentat que hi ha una gran unanimitat en la societat espanyola sobre la necessitat de millorar i potenciar el sector, creant les infraestructures que siguin atractives a clients amb un alt poder adquisitiu i que puguin pagar preus més alts.

Fins aquí, no hi ha dubtes.

El camp de golf.

El problema es presenta quan aquesta nova infraestructura es tracta d'un camp de golf que passarà a ocupar el terreny agrícola al que es va fer referència al principi.

Doncs bé, el nou camp de golf ofereix, en relació amb el camp de patates el següent panorama:

És un complement necessari per a la millora del sector turístic.

Genera importants ingressos econòmics.

Dóna ocupació a un número important de persones, algunes amb un alt nivell de formació.

El consum d'aigua que requereix és sensiblement inferior (50%), en general, al dels usos agrícoles de regadiu al que substitueix.

Des del punt de vista d'afecció al medi ambient pel reg i l'ús de l'aigua els riscos potencials són similars, i segurament inferiors, als que presenta el reg agrícola. En aquest tipus d'instal·lacions l'usuari pot fer una millor gestió pel simple fet de que pot dedicar-li més recursos ja que l'activitat genera més ingressos.

La percepció social i administrativa.

A la vista de la situació hipotètica que s'ha exposat un observador imparcial i objectiu sembla lògic pensar que ens trobem davant una decisió clara i fàcil de prendre.

La realitat és que la promoció d'un camp de golf no està ben vista per un ampli sector social i l'Administració, segurament com a reflex d'aquesta percepció social, tampoc ofereix facilitats.

Les causes.

Per als autors del present article les causes no estan gens clares i els arguments escoltats no han permès tenir una opinió com a la imperant.

Durant el desenvolupament de la taula rodona es va sostenir una única opinió, que era favorable el camp de golf en comptes del camp de patates.

Amb aquest cas hipotètic es pretén posar de manifest contradiccions de la nostra societat i les nostres Administracions en el moment de recolzar el desenvolupament d'una activitat que aquesta mateixa societat i Administració considera una peça important del país. No es pretén entrar en un anàlisi profund d'altres implicacions que aquest tipus d'infraestructures poden presentar ni la defensa de les mateixes.

Quan a un sector determinat se li posen traves el que acostuma a provocar és un increment dels costos que ha d'assumir aquesta activitat. I tots sabem que la indústria turística, a l'igual que altres activitats, ha de competir amb les indústries d'altres països i que els costos són un element important que valora el client, a igualtat de serveis o condicions.

A mode de conclusions d'aquest modest article sobre el sector turístic i la seva relació amb el medi ambient en general i amb l'aigua en particular podríem apuntar les següents:

El sector turístic necessita d'un bon ambient per al seu desenvolupament futur.

Necessita desenvolupar-se i adaptar-se als temps actuals.

Necessita disposar de noves i cada dia més sofisticades infraestructures.

Necessita disposar d'aigua en quantitat i qualitat adequada.

Necessita que l'aigua i altres serveis se li facilitin al preu més baix possible per a ser competitiu.